

Turvepellot pohjoisen maatalouden elinehto

■ Teksti: Elina Virkkunen

■ Viljelijöille on viime vuosina tullut yllätyksenä turvemaiden haitallisuus ilmastolle. Moni kokee puheen turvemaiden ilmastopäästöistä viljelijöitä syyllistävänä. Turvemaat saatavat olla arka aihe.

Keväällä 2020 haastateltiin 19 viljelijää Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Haastattelussa kerättiin viljelijöiden näkemyksiä turvemaista ja niiden viljelystä.

Haastateltavat korostavat, että turvemaiden kanssa on opittu elämään niillä seuduilla, joilla turve on vallitseva maalaji. Eräs viljelijä sanoi olevansa niistä ylpeä. Hänen pelloistaan turvemaita on yli 90 prosenttia. Toki moni viljeli mieluummin kivennäismaita, jos niitä olisi saatavissa. Niitä ei vain kaikille riitä turvemaavaltaisilla alueilla.

Satovarmoja nurmipeltoja

Haastateltavat kertovat, että nurmiviljely on ohjautunut luonnostaan turvemaille. Ne tuottavat jonkinlaisen sadon joka vuosi. Kuivana kesänä turvemailla riittää kosteutta, ja ne ovat silloin erinomainen puskuri.

Turvemaan nurmipeitteisyys on ilmaston kannalta hyvä juttu. Kasvihuonekaasupäästöt pienenevät maan ollessa kasvipeitteisenä, ja kyntöä tarvitaan harvemmin. Nurmikiertoa kannattaakin pidentää, jos rikkakasvitilanne ja maan kasvukunto sen sallivat. Yleisimmissä viljelykierroissa nurmivuotia on kolme tai neljä.

Monet viljelijät kertovat viljelevänsä turvemaita nytkin ilmastoviisaasti. He pyrkivät pidentämään nurmikiertoa jo kustannussyistä. Uusiminen konetöineen ja siemenkustannuksineen maksaa. Haastattelujen perusteella osa pelloista kynnetään keväällä, jolloin talviaikainen kasvipeitteisyys estää kaasujen karkaamisen.

On ymmärrettävää, että työhuippujen tasaminen ja satotavoitteet ovat viljelijälle kasvihuonekaasuja tärkeämpi vaikutin. Rahallisilla kannustimilla, neuvonnalla ja tutkimuksella voidaan viljelijöiden mielestä ohjata turvemaiden viljelyä entistä ympäristöystävällisemmäksi.

Loppu hömppäheinille

Haastatellut viljelijät eivät pitäneet niin sanottua näennäsviljelyä suotavana. Heidän mielestään turvepeltojen tulisi olla aktiivisessa viljelystä, ja niillä tulisi tehostaa nurmituotantoa. Nykyisen peltomaan tehokas viljelykäyttö vähentäisi myös uuden pellonraivauksen tarvetta.

Metsitys sai kannatusta joissain tapauksissa. Peltojen vettämistä tai esimerkiksi energiapuun kasvatusta pidettiin huonoina vaihtoehtoina jo maisemallisista syistä.

Kosteikkoviljely ei myöskään tuntunut aktiiviviljelijöistä kiinnostavalta vaihtoehdolta. Epä-

lyjä aiheuttivat erikoiset viljelykasvit, kuten osmankäämi tai suomarjat. Mikä olisi niiden menekki, millaista tekniikkaa käytettäisiin niiden korjuuseen? Toisaalta myös halukkuutta uuden kokeilemiseen oli.

Vuokrasopimukset syyniin

Monet haastatelluista harmittelivat, että nykyinen tukipolitiikka ohjaa peltoja pois aktiivituotannosta. Pellon omistaja hyötyy enemmän pellostaan niittämällä kasvuston kerran kesässä kuin vuokraamalla sen lisäpeltoa tarvitsevalle naapurille.

Vuokrasopimukset olivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vähintään viidestä kymmeneen vuoden mittaisia. Sopimusten pidentämistä pidettiin tärkeänä. Niiden puitteissa vuokraajan on järkevää tehdä kunnostustoimenpiteitä.

Hyvänä esimerkkinä eräällä viljelijällä oli 20 vuoden vuokrasopimus, johon kirjataan mahdollisuus lopettaa sopimus aiemmin tietyin ehdoin. Mikäli vuokranantaja päättää esimerkiksi myydä pellon, viljelijällä on kaksi vuotta aikaa valmistautua muutokseen. Vastaavasti mikäli vuokraajalle tulee tarve luopua vuokrapellosta, se on mahdollista jo ennen sopimuksen loppua.

Sääntösalajoitusta eli pellon vesipinnan hallittua nostoa osaksi vuotta käytetään joillain alueilla paljon. Osalle viljelijöistä se on tuntematonta, eikä sitä turvemailla juuri käytetä. Turvemaat ovat useimmiten avo-ojissa, koska kuivatuksen katsotaan toimivan siten parhaiten.

Turvemaiden ennallistaminen suoksi on monelle haastatelluista viimeinen vaihtoehto. Peltojen kunnostamisessa on tehty iso työ, ja ne ovat usein edellisen sukupolven raivaamia. Tuntuu väärältä heittää se työ hukkaan.

Maanvaihto kiinnostaa

Muutamassa kunnassa ja kylässä oli meneillään tilusjärjestely, tai se oli saatu jo päätökseen. Menettely sai poikkeuksetta kiitosta. Myös sellaiset viljelijät, jotka olivat aluksi epäilleet tilusjärjestelyn toimivuutta, olivat tyytyväisiä lopputulokseen.

Suurimpana hyötynä pidettiin ajomatkojen lyhenemistä, kun kauimmaiselliset pellot vaihtuivat lähellä oleviin. Kun maantiellä ajo vähennee, säästyy työaikaa ja polttoainetta. Myös se vähentää kasvihuonekaasupäästöjä.

Aivan yksinkertaista tilusten vaihto tai uudelleen järjestely ei kaikissa tapauksissa ollut, sillä peltoihin kytkeytyy paljon tunnearvoja. Nuoria viljelijöitä ne eivät sitoneet enää yhtä paljon kuin vanhempaa sukupolvea.

Viljelijät toivoivat tilusjärjestelyn yhteyteen mahdollisuuksia viljelysteiden tekoon ja paran-

tamiseen. Matkat pelloille muodostuivat paikotellen pitkiksi kiertoteiden vuoksi.

Mistä rahat?

Viljelijöiltä kysyttiin rahallisten kannustimien vaikutusta halukkuuteen vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Monet olivat valmiita esimerkiksi metsittämään pieniä ja hankalasti viljeltäviä peltoja, mikäli korvaus on riittävä.

Metsittämiseen tulisi haastateltujen mielestä saada korvaus taimista ja perustamisesta, sekä peltotukia vastaava tuki viidestä kymmeneen vuoden ajaksi. Tärkeänä pidetään myös, että mahdolliset tukioikeudet saisi siirrettyä muille pelloille. Viljelijöiden mielestä oli selvää, että mahdollinen korvaus kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä tulee maksaa muualta kuin nykyisistä maataloustuista.

Tukirahat vähenevät, eikä niistä riitä uusiin toimenpiteisiin. Jos taas tukirahat kohdistetaan huonosti, panostus menee pahimmillaan hukkaan. Mutta ennen kaikkea haastatellut korostivat, että turvemaiden ilmastotoimien tulee pohjautua vapaaehtoisuuteen.

Yksityishenkilöiden ja yritysten maksamia päästövähennyskompensaatioita pidettiin hyvänä ajatuksena. Tosin silloin on pidettävä huoli, että raha todella ohjautuu viljelijöiden tekemiin toimenpiteisiin.

Päästölähde vai hiilihielu?

Viljelijät epäilevät yleisesti turvemaiden vaikutusta ilmastomuutokseen. Lisäksi maataloutta pidetään merkittävästi hiiltä sitovana toimialana, joka kompensoi teollisuudenkin päästöjä. Koronatilanteen vuoksi lentomatkustaminen on vähentynyt radikaalisti, ja ilma sen myötä puhdistunut. Monen mielestä ilmastoa kannattaisi suojella esimerkiksi vapaa-ajanmatkailua vähentämällä tai suurteollisuuden päästöjä puhdistamalla.

Yleisen mielipiteen koettiin olevan viljelijöitä vastaan. Toimittajien maataloustietämystä ei pidetty riittävänä, ja uutisointi katsottiin usein tarkoitushakuiseksi.

Neuvonnalla ja tutkimuksella katsottiin olevan iso merkitys, jos turvemaiden viljelyä halutaan ohjata ympäristöystävälliseen suuntaan.

Haastatelluista tiloista kuudella oli turvemaita yli 50 prosenttia, seitsemällä 20–50 prosenttia ja kuudella alle 20 prosenttia. Yli sadan hehtaarin tiloja oli 10 kappaletta, 50–100 hehtaarin tiloja 6 kappaletta ja alle 50 hehtaarin kolme kappaletta. Tiloista 15:llä oli kotieläimiä. Luke haastatteli tiloja osana Rahanarvoisia vaihtoehtoja syväturpeisten viljelysmaiden käsittelyyn -hanketta (RATU). □

Kirjoittaja työskentelee tutkijana Luonnonvarakeskuksessa Paltamossa, Kainuussa.